

УДК [378: 811. 161. 2]: 004. 8

DOI: [10.35619/pse.vi4.93](https://doi.org/10.35619/pse.vi4.93)

Олександр ЗАХАРЧЕНКО

аспірантка Навчально-наукового педагогічного інституту
ім. В. О. Сухомлинського Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
ORCID: 0009-0000-9986-5095
e-mail: alekzah18@gmail.com

GPT ONLINECORRECTOR ЯК ЦИФРОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАГІСТРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Анотація. У статті подано огляд можливостей та сценаріїв використання цифрового інструменту GPT OnlineCorrector для формування мовно-літературних компетентностей магістрів української філології. Автор виокремлює виявлені експериментальним шляхом переваги та недоліки застосування GPT OnlineCorrector під час лекційних, практичних занять та самостійної підготовки студентів до них. Досліджуваний цифровий інструмент містить значний дидактичний та методичний потенціал для формування мовної особистості у контексті сучасної освітньої парадигми. Згадані в статті недоліки та помилки цифрового інструменту є свідченням того, що чат-бот ще активно розвивається і, незважаючи на його появу менше року тому, вже демонструє суттєві результати, хоча ще не досяг піку своїх функціональних можливостей. У процесі дослідження було виявлено факт того, що взаємодія здобувачів освіти та викладачів з цим цифровим інструментом можлива виключно українською мовою, хоча на запит про розуміння GPT OnlineCorrector англійської мови було отримано ствердну відповідь. Проаналізовано наявні на сьогоднішній день дослідження та публікації, присвячені застосуванню штучного інтелекту під час іншомовної підготовки магістрів філології. Водночас важливо наголосити, що ефективне впровадження GPT OnlineCorrector в освітній процес потребує відповідного рівня цифрових компетентностей як викладачів, так і студентів, а також адаптації традиційних методик викладання до нових умов взаємодії з GPT OnlineCorrector.

Питання щодо застосування магістрами української філології цього чат-бота залишається недостатньо дослідженим та потребує подальшої розробки. Необхідно відзначити, що GPT OnlineCorrector є простим у використанні інструментом, який може стати потужною базою для цифрової трансформації філологічної освіти України в майбутньому.

Ключові слова: диджиталізація, мовно-літературні компетентності, магістри української філології, цифровий засіб, штучний інтелект, чат-бот.

Постановка проблеми. Система вищої освіти України стикається з новими викликами, подолання яких потребує швидкої адаптації до нових реалій роботи і навчання. Пандемія, повномасштабне вторгнення й окупація частини території країни викликали масову міграцію населення в більш безпечні регіони, що стало причиною бурхливого розвитку дистанційної та змішаної форм

навчання. Продовження освітнього процесу в таких умовах передбачає наявність у магістрів-філологів не лише мовно-літературних компетентностей, а й вільного володіння цифровими технологіями й інструментами, а також штучним інтелектом.

Актуальність теми зумовлена потребою підготовки магістрів української філології в умовах дистанційного навчання та цифровізації освітнього простору. Питання імплементації цифрових технологій в освітній процес регулюється такими законодавчими актами, як: Закон України «Про вищу освіту» (2017), розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» (2020), «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки» (2021). Ці державні документи демонструють позицію органів законодавчої влади щодо важливості впровадження цифрових технологій в освітній процес.

Відповідно до Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2020-2032 роки та концепції державної мовної політики, метою викладання української мови має бути формування особистості, яка володіє необхідними засобами мови для здійснення вдалого акту комунікації у професійній діяльності та повсякденному житті. Формування необхідних професійних якостей майбутніх учителів умовах цифровізації освітнього середовища та дистанційного навчання, із залученням цифрових технологій, освітніх платформ, штучного інтелекту є формотворчим елементом сучасної освітньої парадигми. Перспективним вважаємо застосування GPT Online Corrector на заняттях з мовно-літературних дисциплін під час підготовки магістрів української філології, що відповідає світовим освітнім тенденціям.

Однак практичне впровадження в освітній процес GPT Online Corrector як цифрового інструменту формування мовно-літературних компетентностей магістрів української філології має низку суперечностей між:

- інтеграцією цифрових інструментіву класичні методи філологічної освіти та необхідністю збереження мовно-літературної складової;
- цифровізацією освітнього простору й недостатньою цифровою компетентністю викладачів;
- застосуванням GPT OnlineCorrector як інструмента цифрового освітнього середовища та необхідністю критичного сприйняття наданої ним інформації;
- диджиталізацією освітнього процесу у навчальних закладах країн ЄС і недостатньою практикою впровадження цифрових технологій в освітніх закладах України;
- актуальністю проблеми формування в студентів цифрових компетентностей і неповною відповідністю змісту освітніх програм вимогам диджиталізації освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема цифровізації освіти та використання диджитал-інструментів у процесі професійної підготовки

вчителі-словесників є актуальною в контексті сучасної освітньої парадигми. Впродовж останніх десятиліть вона була предметом дослідження таких науковців, як: Р. Гуревич, Н. Морзе, О. Пехота, О. Шестопалюк, О. Овчарук, Н. Бібік, О. Будник. Р. Гуревич наголошує на тому, що «ШІ може підвищити ефективність, персоналізацію та спростити адміністративні завдання, надаючи викладачам час та свободу для забезпечення розуміння, й адаптації – унікальних людських можливостей там, де машини будуть мати труднощі» [3, с. 175]. Н. Морзе, досліджуючи використання ШІ в освітньому процесі ЗВО, звертає свою увагу на існування потреби «...в додаткових ресурсах і підтримці для успішного впровадження технологій ШІ у процес викладання, зокрема для інтеграції інклюзивних рішень для студентів з особливими потребами» [2, с. 151].

Переваги та перспективи впровадження цифрових та інформаційно-комунікативних технологій в освітній процес закладів вищої освіти були предметом дослідження таких вчених, як: В. Биков, В. Глушкова, В. Михалевич, М. Жалдак, М. Шишкіна, О. Соколюк, О. Спірін, Ю. Машбиць та інші.

Інноваційний характер освіти, на переконання В. Бикова, «... базується на досягненнях психолого-педагогічної науки, науково-технічного прогресу, на широкому впровадженні їх здобутків в освітню практику, на професійних компетентностях учителів, викладачів і організаторів освіти, неухильному підвищенні їх професійного рівня, на усвідомленні членами суспільства, владними структурами визначальної ролі освіти в соціально-економічному розвитку країни, на економічних можливостях держави» [1, с. 34].

Технології обробки природної мови, на думку О. Спіріна, «... дозволяють аналізувати письмові та усні висловлювання здобувачів освіти, виявляти мовні патерни та покращувати методи викладання. Наприклад, чат-боти, що працюють на основі NLP, можуть допомагати у навчанні, відповідати на запитання та оцінювати відповіді» [5, с. 157].

Такі вчені, як Н. Остапович, О. Остапович, О. Пономаренко, Ю. Артеменко, Ю. Мазуренко досліджували питання можливостей застосування Chat GPT у фаховій підготовці філологів та перекладачів з англійської та німецької мов. Окремого фахового дослідження щодо можливостей та сфери застосування GPT OnlineCorrector українськими філологами не було.

Мета статті – розкрити сутність й особливості використання в освітньому процесі GPT OnlineCorrector як інструмента формування мовно-літературних компетентностей магістрів української філології.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чат-бот GPT OnlineCorrector як інструмент цифровізації освітнього простору має широкі перспективи застосування на лекційних та практичних заняттях, під час самостійної підготовки магістрів до таких дисциплін: «Вступ до мовознавства» та «Загальне мовознавство», «Сучасна українська мова», «Історія української мови», «Історія

української літератури», «Історія зарубіжної літератури», «Комунікативна лінгвістика» тощо.

Щоб дізнатися про функціональні можливості GPT OnlineCorrector було зроблено запит: «Що ти вмієш робити з українськими текстами?» Отримано таку відповідь:

1) перевірка орфографії (правопису): Виправляю помилки у словах за новим українським правописом 2019 року. Чат-бот наводить приклад. Було: «міністерство юстиції» → Стало: «міністерство юстиції»:

2) перевірка граматики: Узгоджую рід, число, відмінок, особу тощо. Було: «Він сиділа на лавці» → Стало: «Він сидів на лавці»;

3) стилістичне редагування: Роблю текст природнішим, чіткішим і літературно правильним. Було: «Вона пішла, тому що їй стало скучно» → Стало: «Вона пішла, бо їй стало нудно»;

4) пунктуація: Виправляю розділові знаки згідно з нормами. Було: «Я прийшов тому що хотів побачити тебе» → Стало: «Я прийшов, тому що хотів побачити тебе»;

5) щрфоепія та фонетика: Записую слова або речення у фонетичній транскрипції (ІРА або орфоепічно). Слово «вогонь» → [ʋɔ'ɦɔɹ̩]; «хата» → ['xata]; «дзига» → ['dzɪɦa];

6) морфологія та синтаксис: Аналізую частини мови, будову речень, типи підмета, присудка тощо;

7) тлумачення та поради щодо вживання: Пояснюю, чому одне слово або форма правильні, а інші — ні. Як правильно: «у відповідності до» чи «відповідно до».

Слова та речення з помилками, наведені чат-ботом в перших чотирьох пунктах, виправлені правильно. Отже чат-бот може використовуватися для виправлення помилок у словах відповідно до нового правопису 2019 року, для виконання завдань з граматики, стилістичного редагування текстів та виправлення пунктуаційних помилок. Завдання щодо транскрибування слова виконано чат-ботом невірно. Отже, GPT OnlineCorrector не може використовуватися як навчальний матеріал, оскільки не відповідає вимогам української фонетичної транскрипції. На сьогодні день цей цифровий інструмент може користуватися лише Міжнародною фонетичною абеткою (ІРА).

Окремого прикладу на виконання завдань з морфології чат не надав, тому було зроблено додатковий запит: «Визначити тип присудка в реченні: Небо стало ясным». Чат дав таку відповідь: у реченні «Небо стало ясным» присудок має тип: складений іменний присудок. Отримана відповідь вірна. Додатково було зроблено запит: «Проаналізуй будову речення: Сонечко яскраво світило у небі». Отримано відповідь: Сонечко – підмет (виражений іменником у називному відмінку), світило – присудок (простий дієслівний, виражений дієсловом минулого часу), яскраво – обставина способу дії (як світило? –

яскраво), у небі – обставина місця (де світило? – у небі). З поставленими завданнями цифровий інструмент впорався успішно, тож вважаємо за можливе його використання на заняттях під час вивчення морфології та синтаксису для формування мовознавчих компетентностей магістрів-філологів.

В останньому пункті GPT OnlineCorrector наводить дві відповіді, одна з яких правильна, але не вказує, яка конкретно. Тому для отримання правильної відповіді необхідно зробити ще один запит, який конкретизуватиме питання для отримання правильної відповіді.

Магістри-філологи під час освітнього процесу часто стикаються з необхідністю знайти визначення терміну в науковій літературі. Хоча GPT OnlineCorrector не вказав на існування в нього такої функції, однак ми перевірили її наявність на практиці. Задля цього зробили запит: «Знайди визначення поняття аналіз літературного твору в літературознавчій енциклопедії Ю. Коваліва». Отримали такий результат: «Мислене розчленування цілісного твору на складники, розгляд їх окремо та в текстуальних, контекстуальних й інтертекстуальних зв'язках з метою виявлення особливостей його структури, жанрово-стильової специфіки, висвітлення істотного, естетично вартісного, соціально значущого» [4, с. 64].

Після успішного виконання попереднього пошуку ми спробували здійснити операцію, що є близькою до пошуку та створили такий запит: «Створи унікальне власне визначення поняття «аналіз художнього твору». GPT OnlineCorrector згенерував свій варіант визначення: «Аналіз літературного твору – це систематичне вивчення художнього тексту з метою виявлення його змістових, структурних, жанрових, мовних, стилістичних і композиційних особливостей, а також розкриття ідейного змісту, авторського задуму, художніх прийомів і засобів виразності. Такий аналіз передбачає інтерпретацію образної системи, конфлікту, теми, ідеї, композиції, мови та стилю твору, а також урахування історико-культурного контексту, біографічного чинника й рецепції тексту читачем. Він може здійснюватися за різними методиками, а саме: структурною, психологічною, філософською, культурологічною тощо».

Проаналізувавши ці два визначення, ми дійшли висновку, що енциклопедія дає більш структуроване, чітке та наукове визначення з літературознавчих позицій. У той час, як GPT OnlineCorrector згенерував фрагментарне визначення, де лише перелічив основні елементи цього поняття. Порівнявши ці дві дефініції, можемо констатувати, що майбутнім магістрам більш доцільно користуватися термінами зі словника для збереження принципу науковості під час навчання та формування професійних літературознавчих компетентностей.

Навчальна мета закріплення магістрами навичок уживання розділових знаків потребує відпрацювання на практиці. Для цього було створено пошуковий запит: «Згенеруй унікальний текст про Г. Сковороду, в якому будуть пропущені розділові знаки при однорідних членах речення». Отримано таку відповідь:

«Григорій Сковорода був не просто філософом а й поетом учителем просвітителем. Його життя сповнене мандрів роздумів спостережень. Він не прагнув слави багатства пошестей натомість шукав істину гармонію духовне вдосконалення. Сковорода писав байки трактати листи що відкривали його глибоке бачення світу природи людини. У його творах зустрічаємо образи природи алегорії моральні повчання які не втрачають актуальности. Він спілкувався з селянами ченцями дворянами проповідував ідеї добра свободи внутрішнього очищення. У центрі його філософії – людина її совість серце розум. Сковорода вірив у силу слова правди думки. Його приклад надихає формує пробуджує гідність». GPT OnlineCorrector запропонував перевірити правильність виконання магістрами філології цього завдання після того, як вони наберуть текст з розставленими розділовими знаками у пошуковому рядку. Виконання та перевірка цього завдання сприятиме формуванню фахових компетентностей магістрів філології.

Для викладачів та студентів важливо, якою мовою відбувається взаємодія з цифровим засобом. З цією метою було створено запит на перевірку того, чи підтримує GPT OnlineCorrector англійську мову: «Do you understand English language?» Було отримано таку відповідь: «Yes, I understand English. However, as OnlineCorrector, my role is to proofread and analyze texts only in Ukrainian. If you need help, please provide a sentence or paragraph in Ukrainian for grammar, style, spelling, or punctuation correction. I won't respond to questions unrelated to Ukrainian proofreading. If you have a different need, try asking the general ChatGPT assistant».

Цей же запит було зроблено польською мовою: «Czy rozumie szjęzyk polski?». У відповідь отримали таке: «Не обробляю тексти польською, англійською чи іншими мовами. Я розумію лише українську мову та працюю виключно з текстами українською мовою для перевірки правопису, граматики, стилю та пунктуації». Отже, взаємодія з GPT OnlineCorrector може відбуватися виключно українською.

Після експериментальних випробувань функціональних можливостей GPT OnlineCorrector було виявлено такі його переваги:

- зручність та простота в застосуванні. Для ефективного користування цим засобом необхідно правильно сформулювати запит, в якому визначити основні вимоги до створюваного навчального матеріалу;
- доступність на більшості сучасних гаджетів за наявності мережі інтернет-з'єднання, що особливо актуально під час дистанційного та змішаного навчання у період пандемії та війни;
- швидкість генерації відповіді та зменшення часових витрат на розробку вправ чи завдань різних видів, що є значним плюсом в умовах браку часу, перебоїв з електроенергією тощо;
- структурованість вихідного матеріалу;

- можливість вказати параметри для розробки алгоритму аналізу або сформулювати опорні питання для практичних чи лекційних занять.;
- можливість індивідуалізувати освітній процес з метою підлаштування викладача та здобувачів освіти під темп один одного;
- можливість адаптувати завдання під потреби здобувачів із різним рівнем знань;
- практика навичок комунікації українською або іншими мовами та збагачення словникового запасу;
- наявність інструментарію для розробки інтерактивних завдань із зображеннями, що містять текст навчального характеру;
- можливість перевірки виконаного здобувачем завдання;
- можливість створення унікальних текстів про видатні особистості, цікаві місця чи історичні події або на інші теми для покращення мовно-літературних компетентностей та мотивації здобувачів до навчальної діяльності;
- можливість сформувати у майбутніх магістрів-філологів цифрові компетентності взаємодії зі ШІ, навички алгоритмізації та структурування думки;
- експериментальним шляхом було виявлено такі недоліки GPT OnlineCorrector;
- можливість неправильного та недоречного вживання слів у певних контекстах, а також смислових помилок, що зумовлює необхідність контролю згенерованих навчальних матеріалів, як-от: пробуджує гідність, внутрішнє очищення (на прикладі згенерованого тексту);
- можливість засобу припускати деяких морфологічних помилок;
- залежність від наявності електроенергії;
- потенційні ризики для здоров'я зорових аналізаторів;
- підтримує лише українську мову.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, застосування GPT OnlineCorrector як цифрового інструменту формування мовно-літературних компетентностей магістрів української філології, є виправданим у контексті сучасної освітньої парадигми. Результати проведених експериментів дозволяють зробити такі висновки:

1) за допомогою цього чат-боту у викладачів з'являється можливість залучити штучний інтелект до цифровізації інтерактивних методів навчання та за їх допомогою додатково мотивувати студентів до навчальної діяльності;

2) використання GPT OnlineCorrector допоможе цифровізувати освітній процес зі збереженням мовно-літературної складової під час вивчення морфології, синтаксису, пунктуації, історії української мови, історії української літератури тощо;

3) практична перевірка виявила неспроможність GPT OnlineCorrector до запису слів фонетичною транскрипцією, тож використання завдань, створених за допомогою цього інструменту, під час вивчення фонетики вбачаємо недоцільним;

4) виявлені переваги використання GPT OnlineCorrector є більш суттєвими, ніж недоліки і роблять його використання студентами під час підготовки до практичних занять можливим та виправданим.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні можливостей використання GPT OnlineCorrector для створення різних типів інтерактивних завдань, пошуку та виправленні ймовірних помилок у згенерованих відповідях чат-бота, перспективі навчити GPT OnlineCorrector правильно транскрибувати тексти українською фонетичною транскрипцією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биков В. Ю. Інноваційний розвиток засобів і технологій систем відкритої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2012. № 29. С. 34.
2. Воротникова І., Дзябенко О., Морзе Н. М. Виклики впровадження персоналізованого навчання з використанням штучного інтелекту у вищій освіті. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2025. Т. 105, № 1. С. 151.
3. Інтеграція штучного інтелекту в сферу освіти: проблеми, виклики, загрози, перспективи / Р. С. Гуревич та ін. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2024. № 72. С. 175.
4. Ковалів Ю. І. Аналіз літературного твору. *Літературознавча енциклопедія*. Київ, 2007. С. 64.
5. Спирін О. М., Шишкіна М. П. Штучний інтелект в освіті та освітніх дослідженнях: виклики, ризики та перспективи інтеграції. *Українське суспільство у перспективах розвитку: історичний, соціально-політичний, освітньо-педагогічний аспекти* : Матеріали VI Всеукр. міжгалуз. науково-практ. онлайн-конф., м. Київ, 26–31 берез. 2025 р. Київ, 2025. С. 157.

REFERENCES

1. Vykov V. Yu. Innovatsiyni rozvytok zasobiv i tekhnolohii system vidkrytoi osvity [Innovative Development of Tools and Technologies of Open Education Systems]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. 2012. No. 29. S. 34. [in Ukrainian]
2. Vorotnykova I., Dziabenko O., Morze N. M. Vykylyky vprovadzhenia personalizovanoho navchannia z vykorystanniam shtuchnoho intelektu u vyshchii osviti [Challenges of Implementing Personalized Learning Using Artificial Intelligence in Higher Education]. *Informatsiini tekhnolohii i zasob ynavchannia*. 2025. T. 105, No. 1. S. 151. [in Ukrainian]
3. Intehratsiia shtuchnoho intelektu v sferu osvity: problemy, vyklyky, zahrozy, perspektyvy [Integration of Artificial Intelligence into Education: Problems, Challenges, Threats, Prospects] / R.S.Hurevych ta in. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. 2024. No. 72. S. 175. [in Ukrainian]
4. Kovaliv Yu. I. Analiz literaturnoho tvoruu [Analysis of a Literary Work]. *Literaturoznavcha entsyklopediia*. Kyiv, 2007. S. 64. [in Ukrainian]
5. Spirin O. M., Shyshkina M. P. Shtuchnyi intelekt v osviti ta osvitnikh doslidzhenniakh: vyklyky, ryzyky ta perspektyvy intehratsii [Artificial Intelligence in Education and Educational

Research: Challenges, Risks and Prospects for Integration]. *Ukrainske suspilstvo u perspektyvakh rozvytku: istorychnyi, sotsialno-politychnyi, osvitho-pedahohichnyi aspekty* : Materialy VI Vseukr. mizhhaluz. naukovo-prakt. onlain-konf., m. Kyiv, 26–31 berez. 2025 r. Kyiv, 2025. S. 157. [in Ukrainian]

GPT ONLINECORRECTOR AS A DIGITAL TOOL FOR THE FORMATION OF LINGUISTIC AND LITERARY COMPETENCIES OF UKRAINIAN PHILOLOGY MASTERS

Alexander ZAKHARCHENKO

PhD student at the Pedagogy and Educational Management Department of the V. O. Sukhomlinsky Educational-Scientific Institute of the National Admiral Makarov University of Shipbuilding, Mykolaiv, Ukraine
ORCID: 0009-0000-9986-5095
e-mail: alekzah18@gmail.com

Abstract. The article provides an overview of the possibilities and scenarios for using the digital tool GPT OnlineCorrector for the formation of linguistic and literary competencies of masters of Ukrainian philology. The author highlights the experimentally identified advantages and disadvantages of using GPT OnlineCorrector during lectures, practical classes and students' independent preparation for them. The studied digital tool contains significant didactic and methodological potential for the formation of a linguistic personality in the context of the modern educational paradigm. The shortcomings and errors of the digital tool mentioned in the article are evidence that the chatbot is still actively developing and, despite its appearance less than a year ago, is already demonstrating significant results, although it has not yet reached the peak of its functional capabilities. During the research, it was discovered that the interaction of students and teachers with this digital tool is possible exclusively in Ukrainian, although an affirmative answer was received to the request about GPT OnlineCorrector's understanding of English. The currently available research and publications on the use of artificial intelligence during foreign language training of masters of philology were analyzed. At the same time, it is important to emphasize that the effective implementation of GPT OnlineCorrector in the educational process requires an appropriate level of digital competencies for both teachers and students, as well as the adaptation of traditional teaching methods to the new conditions of interaction with GPT OnlineCorrector. The issue of the use of this chatbot by masters of Ukrainian philology remains insufficiently researched and requires further development. It should be noted that GPT OnlineCorrector is an easy-to-use tool that can become a powerful base for the digital transformation of philological education in Ukraine in the future.

Keywords: digitalization, linguistic and literary competences, masters of Ukrainian philology, digital tool, artificial intelligence, chatbot.

Стаття надійшла до редакції 28.04.2025 р.